

Religija je že desetletja v središču pozornosti antropologov, etnologov in verskih učenjakov. Teorije o religiji, obredih in magiji so med drugim zasnovali ugledni učenjaki, kot so Émile Durkheim, William James, Marcel Mauss, Bronislaw Kasper Malinowski, Clifford Geertz in Victor Witter Turner. Religija, magija in rituali skupaj s sorodstvenimi in družinskimi odnosi, odnosi med spoloma, političnimi sistemi, kmetijstvom in načini proizvodnje ter raznolikimi manifestacijami ljudske kulture sodijo med klasična raziskovalna področja etnologije in sociokulturne antropologije. Čeprav so minila desetletja od objave klasičnih del, religija ostaja ključno področje raziskovanja. Klasične teme, kot so obredi, magija in nadnaravno škodovanje, so še vedno privlačne za sodobne učenjake, tudi če jih gledamo z novih teoretičnih in metodoloških perspektiv. Zadnja desetletja pa so prinesla tudi nove raziskovalne teme v empiričnem smislu, kot sta religija v spletnem prostoru ali religija v post-modernem in globaliziranem svetu. Te spremembe odražajo tudi prispevki v dvojni številki *Svetov* 2024. Medtem ko prva številka prinaša prispevke, ki temeljijo na različnih vrstah empiričnih, etnografskih ali zgodovinskih podatkov, povezanih s srednjeevropskim kontekstom (Češka, Slovaška, Madžarska) in Japonsko, je druga posvečena teoretskim, metodološkim in epistemološkim vidikom akademskega študija religije.

Ta številka, RELIGIJA V TOKU 1: RAZISKOVALNE STRATEGIJE, vsebuje naslednje prispevke: »Applying the Conceptual Framework of ‘Event Religion’ to Two Hungarian Festivals« (Uporaba konceptualnega okvira ‘dogodkovne religije’ na dveh madžarskih festivalih) Sára Eszter Heidl, »Sacred Nature: The Role of Shinto on Japanese Ecological Consciousness« (Sveta narava: vpliv šintoizma na japonsko ekološko zavest) Aljaža Mesnerja, »Slovak scholars in Bohemia and Moravia and Czech scholars in Slovakia before and after the Battle of Biela Hora (1620)« (Slovaški učenjaki v Bohemiji in Moravski ter češki učenjaki na Slovaškem pred bitko pri Bieli Hori (1620) in po njej) Angele Škovierové ter »Tolerance and Cooperation in the Religious Life of a Roman-Catholic Community: A Case Study from the Brno-Country District« (Strpnost in sodelovanje v verskem življenju rimskokatoliške skupnosti: raziskava iz okrožja Brno) Michala Uhrina, Miroslava Horáka in Dorote Vybíralové.

Druga številka, RELIGIJA V TOKU 2: TEORIJA IN METODOLOGIJA, ponuja drugačno paleto člankov: »Making Porosity More Porous: An Open Call for Brainstorming After Tanya Luhrmann's Recent Findings« (Narediti poroznost bolj porozno: odprt poziv k razmišljanju po nedavnih ugotovitvah Tanye Luhrmann) avtorja Juana Estebana De Jagra, »Pop Spirituality: The Application of Popular Culture in Contemporary Esoteric Practices« (Pop spiritualnost: uporaba popularne kulture v sodobnih ezoteričnih praksah) Andreja Kapcarja, »Cognitive and Evolutionary Inspirations in the Study of Religion with Emphasis on the Development of Ethnology and Sociocultural Anthropology in Slovakia« (Spoznavni in evolucijski navdih pri študiju religije s poudarkom na razvoju etnologije in sociokulturne antropologije na Slovaškem) Michala Uhrina ter »Malinowski's Formative Contribution to American Folklore Studies« (Formativni prispevek Malinowskega k ameriški folkloristiki) Franka J. Koroma.

Članki v tej številki so posvečeni empiričnim in zgodovinskim vidikom študija religije in sorodnih tem. Prvi prispevek, »Applying the Conceptual Framework of 'Event Religion' to Two Hungarian Festivals« avtorice Sára Eszter Heidl, predstavlja primerjalno analizo dveh empiričnih terenskih raziskav, izvedenih na Madžarskem. Avtorica uporablja dogodkovni religijski pristop za identifikacijo vidikov praznikov, ki jih je mogoče z rojdi verskih študijev interpretirati kot verske ali religiozne. Dva proučevana festivala sta festival Lélek v Sombotelu na Madžarskem in festival Fekete Zaj v Mátrafüredu v Gyöngyösu na Madžarskem. Ta dva festivala se, kot pojasnjuje Heidl, razlikujeta v naslednjih vidikih: zasnovi, slogu, programu in udeležencih; vendar pa so si vidiki religije dogodka v nekaterih pogledih podobni: poseben prostor in čas, mejna narava, simbolično sporočilo dogodka, izgradnja skupnosti, sprostitvev in odklik od vsakdanjega življenja. Heidl trdi, da njena analiza kaže, da so spoznanja dogodkovne religije primerna za razumevanje, ali imajo določeni dogodki religiozni vidik ali ne, pa tudi za prikaz, kako religiozni značaj dojemajo udeleženci sami. Štiri bistveno nereligiozne razsežnosti imajo lastnosti, ki jih lahko najdemo pri vseh vrstah dogodkov, in tako razkrivajo religiozne značilnosti. Sklene, da njena analiza nakazuje pogled na vero z drugega zornega kota: ne kot na institucijo ali vero v določeno višjo silo, ampak kot na izkušnjo.

V drugi študiji, »Sacred Nature: The Role of Shinto on Japanese ecological consciousness«, Aljaž Mesner proučuje vpliv šintoizma na japonsko ekološko zavest in osvetljuje kompleksen preplet religije, politike in okoljskih odnosov na Japonskem. Besedilo obravnava razmerja med japonskim pristopom do narave in ekologije ter vlogo šintoizma pri oblikovanju teh perspektiv. Mesner izpostavlja medsebojno povezanost narave in kulture ter proučuje zgodovinsko vlogo šintoizma pri ohranjanju narave skozi koncept *Chinju no mori*. Avtor poudarja tudi vlogo duhovnikov lokalnih svetišč in civilnih gibanj pri reševanju ekoloških vprašanj ter spodbujanju okoljskih dejavnosti. V svoji navdihujoči analizi Mesner raziskuje širši domači in mednarodni potencial teh gibanj. Avtor nakazuje, da lahko ta gibanja z obravnavo širših okoljskih vprašanj na Japonskem ter zagovarjanjem integracije šintoističnih vrednot in lokalnega znanja spodbujajo ekološko zavest in delovanje.

Angela Škovierová predstavlja opis in zgodovinsko analizo tematike slovaških učenjakov na Češkem in Moravskem ter čeških učenjakov na Slovaškem pred bitko pri Beli

gori (1620) in po njej. Škovierová navaja, da je v obdobju pred letom 1621 obstajalo veliko število, več kot sto, večinoma protestantskih učenjakov, ki so izvirali z ozemlja današnje Slovaške, živeli, študirali, delali in objavljali pa so v enem od čeških oziroma moravskih mest. Nato so se razmere po bitki pri Beli gori na Češkem spremenile. V tem obdobju so številni slovaški učenjaki, ki so delovali na Češkem in Moravskem, prenehali z javnim delovanjem. Po teh političnih in verskih spremembah so uporabili naslednje strategije: nekateri so prestopili v katolištvo, drugi pa so se skupaj s češkimi protestantskimi izseljenci vrnili v svojo domovino. Škovierová ugotavlja, da so se Slovaki na Češkem pred bitko pri Beli gori dobro zlili s češkim religioznim okoljem, Čehi pa so lahko po njej na Slovaškem svobodno živeli in izpovedovali svojo religijo.

Zadnja študija, »Tolerance and Cooperation in the Religious Life of a Roman-Catholic Community: A Case Study from Brno-Country District« avtorjev Michala Uhrina, Miroslava Horáka in Dorote Vybíralové, obravnava temo verske tolerance in sodelovanja. Za raziskovanje specifičnih vidikov verskega življenja v majhni lokalni skupnosti so uporabili kvalitativne metode opazovanja in polstrukturiranega intervjuja. Raziskovalci so sodelovali na različnih področjih družbenega življenja, vključno z vsakodnevnimi aktivnostmi in izjemnimi okoliščinami. Analiza podatkov je pokazala, da je vera pomemben dejavnik v mnogih vidikih življenja majhnih podeželskih skupnosti. Verska strpnost je bistveni vidik verskega življenja. Sodelovanje in vera sta dve neločljivo povezani področji. Sodelovanje obsega dejavnosti, povezane z vero, pa tudi tiste, ki z njo niso izrecno povezane. Podatki o sodelovanju, strpnosti in veri namigujejo na potencialno visoko stopnjo socialne kohezije. Raziskava je potrdila, da ima vera pomembno vlogo v življenju češki podeželskih skupnosti, kljub razširjeni percepciji o »najbolj ateistični deželi v Evropi«.

Članki v tej številki ponazarjajo spodbudno teoretsko in metodološko raznolikost v sodobnih empiričnih raziskavah religije. Urednika verjameva, da se za celovito raziskovanje večdimenzionalnega pojava, kot je religija, ne moremo omejiti na en pristop. Če želimo osvetliti različne vloge religije v kateri koli družbi, potrebujemo raznoliko metodologijo. Kot potrjujejo študije v tej številki, lahko različne metode pomagajo razkriti različne vidike religije in njene vloge v življenju ljudi.